

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 33 (1988), No. 1, 52--59

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139602>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1988

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea & zprávy

ZA JURAJOM BOSÁKOM

Dňa 5. 4. 1987, deň pred svojimi 54. narodeninami, zomrel po trojročnej zákernej chorobe RNDr. Juraj Bosák, DrSc., vedúci vedecký pracovník Matematického ústavu SAV v Bratislave, vynikajúci slovenský matematik, pedagóg a organizátor vedeckého a spoločenského diania.

Narodil sa 6. 4. 1933 v Bratislave ako jedno z 2 detí v rodine úradníka; tu prežil aj svoje detstvo a vyštudoval. Jeho mimoriadne matematické nadanie sa prejavilo už na gymnáziu, keď sa v r. 1952 stáva absolútnym víťazom celoštátneho kola prvého ročníka československej matematickej olympiády. V štúdiu matematiky pokračoval na Prírodovedeckej fakulte vtedajšej Slovenskej univerzity (od r. 1954 znova Univerzita Komenského), kde už od 3. ročníka bol pomocnou vedeckou silou a viedol cvičenia z algebry. Všetci, ktorí sme sa s ním stretli pri tejto činnosti, spomíname na jeho precíznosť a výborný pedagogický takt. Neskôr, už ako asistent na Katedre matematiky Prírodovedeckej fakulty, viedol výberové semináre, kde sa so študentmi často púšťa do riešenia otvorených matematických problémov. V r. 1959 prechádza na vznikajúci Kabinet matematiky SAV (zárodok dnešného Matematického ústavu). V r. 1965 obhajuje kandidátsku a v r. 1982 doktorskú dizertačnú prácu.

Ako študent začína vedecky pracovať v algebre. Niekoľko rokov pracuje v teórii pogrúp. Asi od r. 1961 sa začína venovať teórii grafov, ktorej ostáva verný až do svojej predčasnej smrti.

V roku 1963 je jedným z organizátorov medzinárodnej konferencie o teórii grafov v Smoleniciach, ktorá bola vlastne prvou väčšou konferenciou o teórii grafov vôbec na svete. Vtedy sa s jeho menom zoznamujú „grafári“ celého sveta, aby sa neskôr vracali k nemu vďaka jeho vynikajúcim výsledkom v tejto oblasti. Postupne sa vytvára na Slovensku silnejšia skupina zaoberajúca sa teóriou grafov a od r. 1969 sa Bosák stáva vedúcim tejto skupiny a pravidel-

ného seminára. Seminár sa vždy konal vo štvrtok o 10. hodine. Zhodou okolností sme sa s J. Bosákom stretli v tom istom čase naposledy v krematóriu, aby sme sa s ním rozlúčili a podakovali mu za všetko, čo nás naučil.

Azda najsilnejšími stránkami jeho vedeckej osobnosti boli precíznosť, húževnatosť a systematickosť. V oblasti teórie grafov bol nevšedne erudovaný. Mal veľmi dobrý prehľad o širokej problematike, o čom nepopierateľne svedčí jeho úspešná kniha *Rozklady grafov*, ktorá vyšla v nakladateľstve VEDA v r. 1986. Táto kniha bude preložená do angličtiny, pretože o ňu prejavilo nevšedný záujem viac zahraničných nakladateľstiev. Bosák hodlal napísať aj druhý diel knihy, ku ktorému už mal pripravené množstvo materiálu. Ale zákerná choroba mu znemožnila uskutočniť jeho plány.

O vedeckej práci Juraja Bosáka bude uverejnený článok v časopise *Mathematica Slovaca*, kde bude aj úplný zoznam jeho publikácií, a preto sa tým budeme zaoberať len v krátkosti. Jeho hlavné vedecké výsledky zapadajú do dvoch oblastí. Je to otázka rozkladu grafov na faktory s danými vlastnosťami; jeho výsledky v tejto oblasti boli citované v niekoľkých knihách a v mnohých vedeckých článkoch v zahraničí. Ďalej to bola otázka hamiltonovských cyklov. V r. 1967 skonštruoval kubický graf konvexného mnohostena s 38 vrcholmi bez hamiltonovského cyklu. Touto otázkou sa začal zaoberať na zá-

klade výzvy nositeľa Nobelovej ceny — chemika J. Lederberga, ktorý riešenie tejto otázky potreboval pri klasifikácii zlúčenín v organickej chémii. Tento graf (v literatúre uvádzaný ako Bosákov graf) je najmenší doteraz nájdený.

Vychoval viacerých aspirantov, ale okrem nich sa aj ostatní účastníci bratislavského seminára z teórie grafov a mnohí iní pokladajú za jeho žiakov, lebo tak mnoho od neho získali. Vždy sa dalo od neho poučiť, či už na seminári, pri osobných konzultáciách alebo z rôznych posudkov, ktoré vypracoval na časopisecké články a dizertácie. Výchova mladej generácie vôbec bola jeho záľubou — dlhé roky viedol záujmové krúžky na gymnáziu, podieľal sa na riadení matematickej olympiády a pripravil mnoho študijných materiálov. Medzi jeho záľuby patrili aj kompozičný šach a významnou mierou sa podieľal na príprave slovenskej šachovej terminológie.

Mnoho rokov pracoval v Jednote slovenských matematikov a fyzikov: v pobočke Bratislava 1, vo výbore matematickej sekcie i v Ústrednom výbore JSMF; viedol komisiu pre výskum a bol nenahraditeľným členom terminologickej komisie pre matematiku. JSMF mu udelila vyznamenanie „Zaslúžilý člen JSMF“ a bronzovú medailu. Bol tajomníkom Vedeckého kolégia SAV pre matematiku, fyziku a elektroniku. Bol členom komisií pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertačných prác. Ešte v posledných mesiacoch, už silne oslabený chorobou, sa zúčastnil na organizácii semestra z teórie grafov v Banachovom centre. Voľné chvíle na konferenciách často využíval na svoju záľubu — turistiku. Z ďalších záľub spomeňme hudbu a hru na klavír. Bez zveličovania možno povedať, že z každej činnosti si vedel urobiť záľubu, a preto ju vykonával tak svedomite. Jeho práca bola mnohokrát ocenená rôznymi vyznamenaniami, uznaniami a medailami.

Mal veľa plánov a iste by bol pre matematiku vykonal ešte mnoho užitočného. Slovenská matematika stráca v Jurajovi Bosákovi vynikajúceho vedca, ktorého meno a vedecké výsledky zostanú však zachované v análoch teórie grafov na celom svete. Všetci na Juraja Bosáka spomíname ako na mimoriadne pracovitého a vzdelaného, pritom skromného, priateľského a čestného človeka, preto jeho odchod je ťažkým úderom pre všetkých, ktorí ho poznali. Česť jeho pamiatke.

Ján Plesník a Štefan Znáť

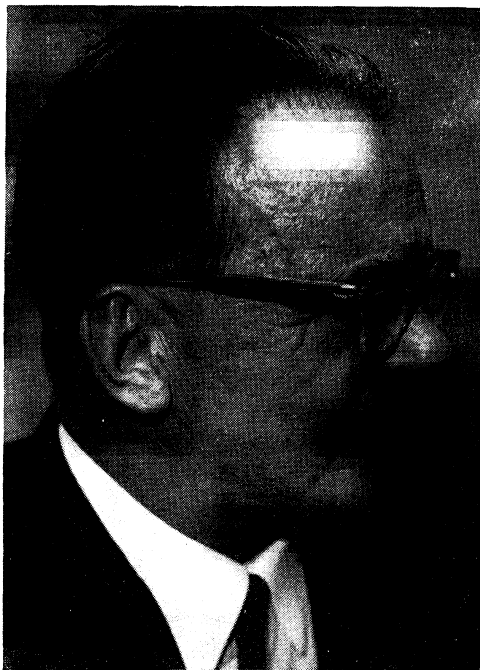
ZEMŘEL DOC. RNDR. JOSEF VESELKA

Dne 15. června 1987 zemřel náhle doc. RNDr. Josef Veselka, emeritní docent matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT v Praze.

Doc. Veselka se narodil dne 29. dubna 1909 v Olomouci, kde též navštěvoval základní školu a absolvoval českou státní reálku s vyznamenáním v roce 1927. Po maturitě nejprve začal studovat obor strojního a elektrotechnického inženýrství na ČVUT v Praze. Po roce přešel na Masarykovu univerzitu do Brna na obor matematika-deskriptivní geometrie. V souvislosti s přestěhováním rodiny v roce 1929 do Prahy přestoupil na přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, obor matematika-deskriptivní geometrie, kde v roce 1934 ukončil studia státní závěrečnou zkouškou. Během studia pracoval jako pomocná vědecká síla semináře přírodovědecké fakulty. V letech 1934–1938 učil jako výpomocný profesor na různých pražských středních školách. V roce 1939 předložil velmi dobrou doktorskou disertaci o záměnnosti členů nekonečných řad a složil s vyznamenáním rigorózní zkoušky. Promoce, která byla stanovena na 17. listopad 1939, se vzhledem k známým událostem nekonala. Josef Veselka byl promován doktorem přírodních věd až při první promoci po osvobození dne 22. června 1945. V letech 1938–41 byl zatímním profesorem na reálce (později reálném gymnasiu) v Karlíně a od roku 1941 definitivním profesorem. V letech 1944 až 1945 byl totálně nasazen jako pomocný dělník do Roudnice a pak do Srbska u Prahy. Po osvobození se zúčastnil obnovy výuky na karlínském reálném gymnasiu, kde učil do roku 1948. Po několikaletém působení ve státní správě, v zahraničním obchodě a v redaktorské funkci nastoupil k 1. září 1954 jako odborný asistent na katedře matematiky elektrotechnické fakulty ČVUT. V roce 1969 se habilitoval rozpravou a byl jmenován docentem matematiky.

Docent Veselka projevoval již od svého působení na středních školách zájem o metodiku výkladu náročnějších matematických partií. Svě odborné zájmy rozsáhle uplatnil při popularizaci vědy. Působil jako redaktor v Rozhledech matematicko-fyzikálních ještě před 2. světovou válkou, potom řídil spolu s prof. Pirkem časopis „Fyzika v technice“. V letech 1952 až 1956 byl redaktorem časopisu „Sovětská věda — Matematika, fyzika a astronomie“, který

byl přeměněn v roce 1955 na členský časopis JČSMF s názvem Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, takže byl 1 rok i redaktorem PMFA a do roku 1976 členem jeho redakční rady. Od roku 1960 působil více než 10 let ve funkci šéfredaktora školního časopisu „Práce ČVUT“, který byl do roku 1965 spíše kvazi-periodicky vycházejícím sborníkem prací učitelů na technice a od roku 1966 byl pod jeho vedením přeměněn na pravidelný vědecký časopis ČVUT s názvem „Acta polytechnica — Práce ČVUT v Praze“. Členem redakční rady tohoto časopisu byl až do své smrti.

Docent Veselka patřil k předním učitelům katedry matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT. V roce 1974 odešel do důchodu, ale ani pak neztratil s katedrou kontakt. Nějakou dobu učil ještě jako důchodce na částečný pracovní úvazek, později dával kondice studentům naší fakulty a katedru i pak často navštěvoval.

Spolupracovníci docenta Josefa Veselky vzpomínají na jeho upřímný a optimistický vztah k řešení pedagogických i odborných problémů, vzpomínají na dobrého člověka, který vždy dovedl pomoci.

Zdeněk Jankovský

DOCENT KAREL DRÁBEK SEDMDESÁTNIKEM

Dne 2. ledna 1988 se dožil sedmdesáti let doc. RNDr. Karel Drábek, CSc., bývalý dlouholetý učitel katedry matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty ČVUT. Od roku 1983 je v důchodu a svůj volný čas dělí mezi geometrii, zahrádku a vnučata.

K. Drábek se narodil v Chrášťanech v železničářské rodině. Studoval na reálce v Rakovníku, kde byl vynikajícím studentem. Zálibou a láskou se mu staly matematika a deskriptivní geometrie. Tyto předměty se rozhodl studovat na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Jako velmi nadaný a nemajetný student byl přijat do Hlávkovy studentské koleje a studium absolvoval z vlastních prostředků. Zprvu si přivydělával kondicemi, později pracoval (od 1. 11. 1938) jako pomocná vědecká síla při matematickém semináři. Jeho nadání i píle si tehdy všiml prof. F. Vyčichlo a prof. V. Hlavatý.

Okupace hitlerovským Německem a 2. světová válka zasáhly i do života K. Drábka. Aktivně se účastnil studentských akcí v říjnu a listopadu 1939, byl účasten i demonstrace při pohřbu Jana Opletala a 17. listopadu 1939 byl spolu s dalšími studenty zatčen a odvezen do koncentračního tábora Sachsenhausen—Oranienburg, odkud se vrátil až koncem ledna 1942. Nerad vzpomínal a vzpomíná na tuto dobu, přesto nebo snad právě proto se každoročně účastní besed se studenty při příležitosti Mezinárodního dne studentstva.

Do května roku 1945 pracoval nejprve jako dělník, později jako úředník tehdejší firmy Otta v Rakovníku. V této době byl stále ve spojení s profesory Vyčichlem a Hlavatým. Po osvobození v roce 1945 pokračoval ve studiích na přírodovědecké fakultě, od 1. června 1945 se stal asistentem v Ústavu deskriptivní geometrie a stereometrie tehdejší Vysoké školy inženýrského stavitelství ČVUT, který vedl prof. F. Kadeřávek, první rektor ČVUT po roce 1945.

Od této doby působí doc. K. Drábek na ČVUT. Jako žák a spolupracovník prof. F. Kadeřávka je předním odborníkem v geometrii a vynikajícím učitelem deskriptivní geometrie. Tuto disciplínu vyučoval externě také na Akademii výtvarných umění, na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, na pedagogické fakultě, na fakultě zemědělského inženýrství, fakultě eko-

nomického inženýrství a na tehdejší Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství.

O tom, že je vynikajícím pedagogem svědčí i to, že je autorem nebo spoluautorem 13 titulů vysokoškolských skript, spoluautorem celostátní dvoudílné učebnice *Deskriptivní geometrie pro stavební fakulty*, spoluautorem *Přehledu užité matematiky* a konečně se autorsky podílel na třech titulech učebnic deskriptivní geometrie pro střední školy.

Jeho velikou láskou byla a stále je geometrie. Kromě toho, že ji velmi rád a celým srdcem vyučoval, také v ní vědecky a odborně pracoval. Je stále členem úspěšného semináře z kinematické geometrie na elektrotechnické fakultě (založil jej a řadu let vedl prof. Zd. Pírko). V rámci práce tohoto semináře vzniklo přes 50 vědeckých prací doc. K. Drábka. O některých výsledcích své vědecké práce v kinematické geometrii referoval na vědeckých konferencích v NDR, NSR, BLR a také na řadě vědeckých konferencí u nás.

Byl aktivním popularizátorem geometrie. Publikoval přibližně čtyřicet článků, převážně v Rozhledech matematicko-fyzikálních, ve kterých zpracoval známé i méně známé výsledky z různých oblastí geometrie.

Zajímá-li se někdo hluboce o nějaký vědní obor, dospěje nutně ke studiu jeho historie. Historie deskriptivní geometrie a geometrie vůbec, zejména v českých zemích, je další oblastí,

ve které doc. K. Drábek usilovně pracoval a pracuje. Od roku 1971 byl odpovědným řešitelem výzkumného úkolu z této problematiky. Od roku 1975 byla tato problematika zařazena jako část širšího výzkumného úkolu vedeného v Ústavu československých a světových dějin ČSAV. V této oblasti publikoval doc. K. Drábek přes 30 článků.

Jako každý vysokoškolský učitel působil doc. Drábek v řadě politických a společenských funkcí. Pracoval jako funkcionář ROH, SČSP, ČSPB a ČSF. V některých funkcích působí doposud. Za svou práci v těchto funkcích i za práci pro fakultu a ČVUT obdržel řadu ocenění. Mezi nejvýznamnější patří medaile ČVUT I. stupně, čestná uznání rektora a děkana. Za činnost v období okupace, za práci v ČSPB a za politickovýchovnou práci získal Pamětní medaili k 20. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou, Čestný odznak SPB a řadu dalších vyznamenání.

Při příležitosti významného životního jubilea přejeme doc. K. Drábkovi mnoho zdraví, osobní spokojenosti a životního optimismu.

Jaroslav Černý

K SEDMDESÁTINÁM DOCENTA ZDENĚKA MAŠKA

Dne 6. prosince 1987 se dožil v plné svěžestí svého životního jubilea docent Zdeněk Mašek, který po většinu svého života pracoval jako asistent, odborný asistent a docent na různých ústavech deskriptivní geometrie a na katedrách matematiky Českého vysokého učení technického v Praze.

Nebudu uvádět podrobnější životní běh, pracovní činnost a výsledky tohoto dnes seniora matematiků a deskriptivářů z katedry matematiky elektrotechnické fakulty ČVUT, které byly uvedeny při příležitosti jeho šedesátin v PMFA XXIII (1978), v č. 2. Docent Mašek i po své šedesátce dále obětavě pracoval na katedře matematiky FEL ČVUT, kde byl kromě jiného autorem dalších skript pro cvičení z lineární algebry. Po dovršení 65 let v létě roku 1983 ukončil svou záslužnou práci na fakultě odchodem do důchodu.

Jeho práce na ČVUT přispěla k poválečnému budování našich vysokých technických škol,

k dobré úrovni pedagogické práce a v neposlední řadě k průběžnému zajišťování učebních pomůcek pro studenty. Je autorem řady skript a sbírek příkladů jak z lineární algebry, tak z deskriptivní geometrie. Za svou činnost pedagogickou i rozsáhlou společenskou angažovanost v odborech a dalších společenských organizacích obdržel řadu čestných uznání a dalších ocenění včetně zlaté medaile ČVUT a v roce 1983 byla tato jeho záslužná činnost při výchově naší technické inteligence oceněna státním vyznamenáním — medailí Za obětavou práci pro socialismus.

Docent Mašek i po svém odchodu do důchodu se velmi zajímá o práci katedry i o některé geometrické problémy, na nichž pracoval během činné služby. Jako důchodce rozvíjí kromě svého zájmu o exaktní disciplíny i svůj druhý velký zájem o výtvarné umění a architekturu. Jeho přátelský vztah ke kolegům, ochota pomoci a jeho optimistický názor na svět pomáhají i dnes jeho bývalým spolupracovníkům při jejich práci.

Přejeme docentu Maškovi k tomuto jubileu i do dalších let mnoho zdraví, osobní spokojenosti a hezkých prožitků při jeho cestách za uměním.

Zdeněk Jankovský

K ŠEDESÁTINÁM DOCENTA LADISLAVA DRSE

Doc. RNDr. ing. Ladislav Drs, CSc., se narodil 7. 6. 1927 v Soběslavi. Po maturitě na gymnáziu studoval v letech 1946—50 obor matematika-deskriptivní geometrie na přírodovědecké fakultě UK v Praze. Pedagogické působení zahájil vyučováním na dělnických přípravkách v Liberci a Lomnici u Tišnova. Již v roce 1952 přichází na ČVUT do Prahy, kde působí rok na fakultě inženýrského stavitelství a potom do roku 1960 na fakultě architektury a pozemního stavitelství. V obou případech pracuje na katedrách matematiky a deskriptivní geometrie. V roce 1960 přechází na strojní fakultu ČVUT, kde dosud působí na katedře matematiky a deskriptivní (nyní konstruktivní) geometrie.

Po návratu do Prahy se hned věnuje odborné práci. Nejprve si rozšiřuje znalosti večerním studiem inženýrského stavitelství. Potom se zabývá teorií promítacích metod. Ziskává v roce 1960 hodnost kandidáta fyzikálně matematických věd a po obhájení habilitační práce je v roce 1962 jmenován docentem.

Vědecká činnost doc. Drse se soustřeďuje na dvě oblasti. Jednou je výše zmíněná teorie promítacích metod a druhou počítačová geometrie. Z teorie promítacích metod ho zajímají především axonometrie a perspektiva; o této problematice publikoval více než 10 článků v odborných časopisech. Je autorem krásné knihy nazvané *Objektivem počítače — geometrie speciálních fotografických technik*, SNTL 1981; zdařilými fotografiemi ji jako spoluautor doprovodil doc. ing. J. Všetečka. Je školitelem pro obor geometrie a topologie i členem komise pro obhajoby kandidátských prací z téhož oboru. Mnoho let se jubilant věnuje počítačové geometrii, zejména studiu ploch. Jeho činnost v této oblasti zahrnuje řadu referátů na konferencích v ČSSR i v zahraničí a kromě toho publikoval v našich i zahraničních sbornících 20 prací. V letech 1970—85 vedl na pracovišti skupinu řešitelů státního výzkumného úkolu, z této doby je autorem či spoluautorem 9 výzkumných zpráv. Spolupracuje i s průmyslem a výzkumnými ústavy. Své poznatky z teorie ploch shrnul do knihy *Plochy ve výpočetní technice*, SNTL 1984.

Rozsáhlá a úspěšná je i pedagogická činnost doc. Drse. Jeho přednášky z konstruktivní

geometrie a počítačové grafiky se těší mezi studenty oblibě pro srozumitelnost a logickou přesnosť. Je spoluautorem skript *Konstruktívna geometrie* a *Počítačová grafika*, oboje byla odmeněna Cenou rektora ČVUT. Je jedním z těch, kteří se zasloužili o zavedení výuky počítačové grafiky na strojnú fakultu. Na MFF UK Praha přednášel několik let externě počítačovou geometrii. Řadu let vede studentské vědecké kroužky; jím vedená studentská práce vloni zvítězila nejen ve fakultním, ale i celostátním kole SVOČ a postoupila do mezinárodního kola. Vedení fakulty i ROH ocenilo pedagogickou činnost doc. Drse řadou Českých uznání a odznaků. Je nositelem bronzové Felberovy medaile. Nezapomíná ani na nadané středoškolské studenty, pro něž publikoval více než 30 článků o zobrazování a počítačové geometrii v Rozhledech. Je spoluautorem učebnice deskriptivní geometrie pro gymnázia.

Doc. Drs také pracuje aktivně v JČSMF. Je více než 10 let předsedou středočeské pobočky JČSMF, poslední 4 roky i členem HV JČSMF a řadu let členem terminologické komise pro matematiku. Zasloužil se o její založení a je místopředsedou odborné skupiny pro deskriptivní a počítačovou geometrii a technické kreslení při MPS JČSMF. V JČSMF měl několik přednášek pro studenty i učitele. Vedení JČSMF ocenilo jeho činnost v roce 1984 vyznamenáním za vynikající pedagogickou práci.

Mezi svými spolupracovníky a přáteli je doc. Drs znám jako spolehlivý člověk s milým a laskavým chováním, vždy ochotný poradit i pomoci. Spolupracovníci i členové středočeské pobočky JČSMF přejí jubilantovi, aby ho i nadále provázel dosavadní životní elán, pevně zdraví a aby se ještě řadu let mohl těšit z výsledků své vědecké práce.

Božena Květoňová

II. MEDZINÁRODNÝ PRACOVNÝ SEMINÁR „MATEMATICKÉ OTÁZKY KYBERNETIKY“

V dňoch 21.—24. apríla 1987 sa uskutočnila na Univerzite Komenského v Ústave výpočtovej techniky vysokých škôl v Bratislave v poradí už tretí Medzinárodný pracovný seminár Matematické otázky kybernetiky (MOK '87), ktorý usporiadala Univerzita Komenského v spolupráci s Moskovskou štátnou univerzitou a Akadémiou vied ZSSR.

Seminár bol rovnako ako predchádzajúce (MOK '80, MOK '84) venovaný predovšetkým problémom diskkrétnej matematiky, matematickej kybernetiky a otázkam modelovania rozličných procesov. I tohto seminára sa zúčastnili poprední odborníci z matematickej kybernetiky, ako aj z oblasti matematického modelovania. Okrem sovietskych a našich odborníkov sú na seminári pravidelne prítomní aj odborníci z ďalších socialistických krajín. Súčasťou odborných programov seminárov MOK sú prehľadové prednášky, referáty o novodosiahnutých výsledkoch a panelové diskusie, ktorých sa zúčastňujú i vedeckí a pedagogickí pracovníci Univerzity Komenského, aspiranti a aj študenti MFF UK.

Na tohoročnom seminári boli v delegácii AV ZSSR vedúci predstavitelia sovietskej kybernetickej školy: zástupca akademika-sekretára Oddelenia matematiky AV ZSSR, člen-korešpondent AV ZSSR prof. S. V. JABLONSKIJ, DrSc., vedúci Katedry matematickej kybernetiky Fakulty aplikovanej matematiky a kybernetiky MŠU, dekan Mechanicko-matematickej fakulty MŠU a vedúci Katedry diskkrétnej matematiky; člen-korešpondent AV ZSSR prof. O. B. LUPANOV, DrSc.; vedúci Laboratória matematických metód Ústavu sociologických výskumov AV ZSSR doc. E. P. LIPATOV, CSc., ktorý dlhé

roky pôsobí aj na MŠU. V sovietskej delegácii boli ďalej A. B. UGOĽNIKOV, CSc. z Katedry diskkrétnej matematiky Mechanicko-matematickej fakulty MŠU, V. M. CHRAPČENKO, CSc. a O. M. KASIM-ZADE, CSc. z Ústavu aplikovanej matematiky AV ZSSR, I. S. GRUNSKIJ, DrSc. z Ústavu matematiky a mechaniky AV Ukrajinskej SSR a S. JUKNA, CSc. z Ústavu matematiky a kybernetiky AV Litevskej SSR.

Členmi delegácie NDR boli doc. dr. D. UHLIG, DrSc. z Vysokej školy technickej v Karl-Marx-Stadte, doc. dr. J. DASSOW, CSc. z Vysokej školy technickej v Magdeburgu a dr. H. H. HÖLLERING, CSc. z Univerzity M. Luthera v Halle. Juhosláviu zastupoval na seminári riaditeľ výpočtového strediska Univerzity v Titograde dr. R. ŠČEPANOVIČ, CSc.

Odborný program začal prednáškou prof. Jablonského, ktorý sa venoval problematike zložitosti v teórii spoľahlivosti riadiacich systémov. Prof. Lupanov sa vo svojej prednáške zaoberal dolnými odhadmi zložitosti, problematikou, ktorá stojí dnes v centre pozornosti svetovej odbornej verejnosti. Novým metódam a výsledkom z oblasti syntézy riadiacich systémov boli venované referáty V. M. Chrapčenka, O. M. Kasim-Zadeho, A. B. Ugoľnikova, R. Ščepanoviča, S. Juknu, E. P. Lipatova a D. Uhliga. Vo svojich vystúpeniach sa doc. Dassow a I. S. Grunskij venovali niektorým problémom z teórie automatov.

Spomedzi domácich účastníkov seminára sa vo svojich vystúpeniach venovali problémom zložitosti z oblasti syntézy riadiacich systémov doc. RNDr. I. HAVERLÍK, CSc., RNDr. J. HRONKOVIČ, CSc., RNDr. I. JANETKA, CSc. a RNDr. M. FTÁČNIK, CSc. O svojich výsledkoch v oblasti teórie automatov hovorili RNDr. A. BEBJAK, RNDr. A. ČERNÝ, CSc. a RNDr. I. ŠTEFÁNEKOVÁ. Doc. RNDr. E. TOMAN, CSc. a RNDr. M. ŠKOVIERA referovali o svojich výsledkoch z teórie grafov. So svojimi výsledkami týkajúcimi sa geometrických a topologických vlastností booleovského toroidu oboznámil účastníkov RNDr. D. OLEJÁR, CSc. Problematike neostrých množín a ich aplikácií bol venovaný referát RNDr. L. BEBJAKA. RNDr. V. ČORNÝ hovoril o nových výsledkoch z oblasti charakterizácie. Referát RNDr. F. PÁSTORA, CSc. bol venovaný niektorým problémom z oblasti matematického modelovania.

Panelová diskusia bola venovaná súčasným

trendom v oblasti matematickej kybernetiky. V záverečnej diskusii sa spoločne prejednali nové výsledky dosiahnuté na Ústave výpočtovej techniky vysokých škôl a Katedre teoretickej kybernetiky Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského. Na programe boli tiež otázky možnosti ďalšieho zintenzívnenia vzájomnej spolupráce medzi UK a MŠU v oblasti diskkrétnej matematiky a matematickej kybernetiky.

Ivan Haverlík

15. NÁRODNÍ KONFERENCE O VYUČOVÁNÍ FYZICE V BLR

Tato již tradiční akce bulharských fyziků a didaktiků fyziky se konala 2.—4. dubna 1987 v Pazardžiku, krajském centru s 80 000 obyvateli, ležícím v Hornotrácké nížině asi 40 km západně od Plovdivu.

Tématem konference byla tentokrát *Současná fyzika a vyučování fyzice*. Problematice fyzikálního vzdělávání se v BLR přikládá velký význam. Svědčí o tom značný počet účastníků (podle sdělení organizátorů více než 300), mezi nimiž byli učitelé fyziky, inspektoři i pracovníci vysokých škol, a fakt, že se na organizaci podílely vedle Bulharské fyzikální společnosti i krajské stranické i státní orgány. Předsedou přípravného výboru konference byl akademik CH. CHRISTOV. Konference byla velmi dobře organizována i propagována např. i poutači na příjezdových trasách ve městě, které informovaly o konání této akce. Vedle bulharských účastníků byli hosty konference i dva účastníci ze SSSR, čtyři z ČSSR a po jednom z RSR a NDR.

Konference byla slavnostně zahájena 2. dubna dopoledne projevy zástupců Bulharské fyzikální společnosti, místních stranických a státních orgánů a kulturní vložkou bulharských studentů. Vlastní jednání probíhalo dopoledne i odpoledne na plenárních shromážděních, kde byly předneseny přehledové referáty předních bulharských fyziků o současném stavu výzkumů v oblasti teoretické a experimentální fyziky a o možnostech uplatnění poznatků ve vyučování fyzice. V druhé části každého půldne následovala vždy jednání ve dvou sekcích pro vysoké školy a pro střední školy. Zde byly na programu kratší referáty pracovníků z oblasti teorie vyučování fyzice a také učitelů fyziky a inspektorů.

Většina domácích příspěvků byla zaměřena na dílčí otázky problematiky výuky moderních partií fyziky, na aktivizaci žáků při osvojování nových poznatků a využívání mezipředmětových vztahů při výuce fyziky. Pozornost byla též věnována novým vztahům mezi fyzikou a ekologií. Konference se vyznačovala aktivním přístupem účastníků k projednávání problematiky a její souvislosti s probíhající reformou vyučování fyziky. Svědčí o tom poměrně bohatá diskuse k referátům při vlastním jednání i v kuloárech. Součástí konference byla i plakátová sekce a výstavka experimentálních zařízení pro vyučování fyziky.

V sekci pro vysoké školy referoval M. SVOBODA z MFF UK o přípravě studentů učitelství fyziky na experimentální činnost ve fyzice. V sekci zabývající se výukou fyziky na středních školách vystoupili A. HLADÍK z MFF UK k problematice přípravy učitelů fyziky pro různé typy středních škol a V. ŠTEFL z PŘF UJEP s příspěvkem týkajícím se výuky astronomie na gymnáziu. Společný bulharsko-československý příspěvek B. MÁCI z PŘF UJEP, M. KRUŽÍKA z gymnázia v Jihlavě a Ch. CEKOVA z fyzikální fakulty sofijské univerzity přednesl první z autorů, a to pod názvem *Reforma vzdělávání v ČSSR a vyučování fyziky*.

Na závěrečné části konference vystoupil vedoucí laboratoře vyučování fyziky AV SSSR Ju. I. DIK, který seznámil přítomné s některými novými pohledy na problematiku výuky fyziky na středních školách v SSSR. Druhým referujícím byl O. F. KABARDIN, který hovořil o formách práce ke zvýšení zájmu o fyziku mezi žáky škol v SSSR. Mezi informacemi bylo velmi zajímavé sdělení, že v současné době připravované nové učebnice fyziky v SSSR jsou výběrem z 15 rukopisů.

Organizátoři konference zajistili účastníkům i exkursi na střední školu a přiblížili jim počátky novodobé historie bulharského státu návštěvou centra národně osvobozenického povstání z r. 1876—77 města Panagjuristě.

Příští konference bude opět pořádána Bulharskou fyzikální společností v době jarních prázdnin v r. 1988. V době skončení konference však nebylo uvedeno ani téma, ani místo příštího setkání bulharských pracovníků v oblasti fyzikálního vzdělávání.

Vladimír Štefl, Bohuslav Máca

SHROMÁŽDĚNÍ DELEGÁTŮ FYZIKÁLNÍ PEDAGOGICKÉ SEKCE JČSMF

Dne 8. dubna 1987 se v Praze konalo shromáždění delegátů fyzikální pedagogické sekce (FPS) JČSMF. Zúčastnilo se ho 30 delegátů, kteří byli vysláni z odborných skupin FPS a z poboček JČSMF, a čtyři hosté. Shromáždění hodnotilo činnost sekce za uplynulé funkční období 1983—87 a schválilo program činnosti na léta 1987—90.

V uplynulém období sekce jednal uspořádala a jednal se podílela na řadě akcí. Patří mezi ně sympóziem zemí RVHP o vyučování fyziky (Praha, listopad 1983, ve spolupráci s VÚP Praha), II. mezinárodní konference „K otázkám vědecké práce v didaktice fyziky“ (Praha, srpen 1984, ve spolupráci s MFF UK Praha), seminář k terminologii ve výuce matematiky a fyziky (Štířín, květen 1984, ve spolupráci s MPS JČSMF a SPN) a konference s mezinárodní účastí „Učitel fyziky“ (Olomouc, září 1986, ve spolupráci s PŘF UP Olomouc).

Těžiště práce FPS bylo v jejích odborných skupinách (OS). K již dříve založeným OS pro řízení vědecké práce v didaktice fyziky, OS pro otázky kybernetické pedagogiky ve výuce fyziky a OS pro učební pomůcky přibyla v hodnoceném období OS pro výuku fyziky na základních školách, OS pro výuku fyziky na gymnáziích a OS pro výuku fyziky na středních odborných školách a učilištích. K bohaté a společensky vý-